

İÇ DİSİPLİN VE ÖDÜL CEZA

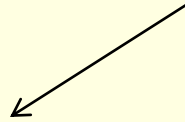
OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANI
ERKAN AKDAL

DİSİPLİNİN EVİRİMİ/AŞAMALARI

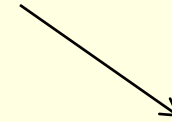
- KORKU YOLUYLA DİSİPLİN
- İYİLEŞTİRİCİ DİSİPLİN
- ÖNLEYİCİ DİSİPLİN

- Temelde iki farklı tür disiplin anlayışı vardır.

Birisi dıştan gelen, başkalarının yönlendirmeleri ya da “başkalarının koyduğu disiplin”; öteki de, kişinin kendi kendine koyduğu disiplin. Başka bir deyişle iç disiplin....

- **İÇ DİSİPLİN**
(Denetim Odağı)
Kişinin kendi içinde

- ***DIŞ DİSİPLİN**
(Denetim Odağı)
Kişinin dışında

İÇ DİSİPLİN KAZANDIRILMASI

- **Planlı ve belirli sınırlar** içerisinde gerçekleşmesi gerekir.
- **Özgür bir alan bırakılması** gerekiyor.
Bağımsız zaman geçirme
- İletişimde, davranışın sorumluluğunu çocuğa devredecek bir **yansıtıcı dil ve ben dili**
- **Çocukların davranışlarının doğal sonuçlarını onlara yaşatmaktır.**
- **Ertelemek..yarım bırakmak.**

İÇ DİSİPLİN KAZANDIRILMASI

- İrade, tutarlılık, azim, **yaptığımız işe odaklanmak...**
- Beynin çalışma sistemi, **Yeni bir şeyi öğrenirken devamlılığı sağlamak.**
- Kültür oluşturma
- **Doğru model olma**
- **Sorumluluklar Verme-Alma**
- **Kendini Bilmek:** Çocukların amaç ve değer oluşturmalarına yardımcı olmalıyız.

İÇ DİSİPLİN KAZANDIRILMASI

- **Duygular;** Duygular, iştah ve tutkular öz disipline karşı gelen büyük güçlerdir.
- **İçsel Eğitimlik/kendini dinlemek**
- Motivasyon kaynakları bulmaya teşvik,
- Cesaretlendirme,
- Karşılaştırma Yapmak...

KORKU YOLUYLA DİSİPLİN

- 19. Yüzyıl anlayışıdır. Korku olmadığında disiplinde olmaz!!
- Korku kaynaklı disiplin “güce” dayanır. (anne-baba-öğretmen-patron vb.)
- Neyin doğru neyin yanlış olduğunu güç belirler.
- Sürekli denetleyen yetişkinler, arkalarını döndüklerinde, çocuklar özellikle yasaklanan şeyleri yaparlar.

“Kedi yokken meydan farelere kalır.”

(Güvene dayanmayan ilişki)

KORKU YOLUYLA DİSİPLİN

- Küçükken söz dinleyen uysal çocuklar, büyüdüklerinde sorun yaratan isyankarlara dönüşürler.
- Her tür yetişkin otoritesine karşı çıkar ve özdenetimlerini sağlayamayan kişiler olurlar.
- Neden acaba?

Bir yerde baskı ile yönetim bir kural ve alışkanlık olarak varsa;

- Orada fikir ayrılığı ve isyan kaçınılmazdır.
- Fikir ayrılığı bastırılırsa; bir süre yatıştır, sonra yer altına iner
- ondan sonra isyan biçiminde patlar.

İlişkileri kötüleştiren iki faktör vardır.

- 1) İnsanlar korktukları kişilere sıcak duygular beslemezler.
- 2) Yakın ilişkiler kurmaktan kaçınırlar, korkuyu-otoriteyi kullanan ve dayatan insanlar yalnızdırlar.

Otoriter Kişi; Her an gücünü kaybetme kaygısı ile tedirgindir. Hasta olur, kuşkucu ve güvensizdir.

- Kendi korku ve paranoyalarını kendi yaratır.
- Bu tutumlar üretimi ve etkileşimi azaltır.

BASKI ORTAMLARI;

- Baskıcı ortamlarda rekabet vardır.
- İlişkiler düşünceler gizli tutulur.
- İkiyüzlülük, dedikodu, dalkavukluk çok olur.
- Gerçek sorunlar tartışılmaz, duygular gizlenir.
- Sorunların farkına varılması mümkün değildir.
- Yaratıcılığı engeller.

GÜÇ KULLANIMI

Savaş
Savaşma

Kaçış
Kaçma

Pes Etme
Boyun Eğme

Tepkileri Gelişiyor.

Çocukların Güç İle Başetme Yöntemlerinden Bazıları

- Karşı Koymak
- İsyân Etmek
- Öç Almak
- Saldırganlık
- Evden-Okuldan Kaçmak
- Boyun Eğmek
- Alkol, madde kullanımı
- * Rekabet
- * Kaytarmak
- * Yalan söylemek
- * Konuşmamak
- * Ağlamak
- * Aşırı yemek yeme
- *

Alan bırakmak!!

- Özgürlük tanınan çocuk ve gençler kendi kendilerini denetleyebilirler.
- Çünkü kendi kararlarını almaya ve seçim yapmalarına izin verildiği için **özdenetimleri** gelişmiştir.

- Temel sorun hiç kimse **öğreten-eğiten türündeki** disiplini uygulamak istemez. Çünkü zaman alır, bilgi ve çaba ister.
- Çocukları, **etkilemek** ve **denetlemek** arasında fark vardır. Anne babalar ve öğretmenler, çoğu zaman bu konuda tuzağa düşerler. Etkilemek isterlerken; emirler, kısıtlamalar, baskı, cezalar arkasından gelir.

Özet

- Kültür
- Okul-Eğitim Felsefesi
- İletişim
- Yönetim Şekli (aile-ülke)
- Anne baba tutumları
- Sorumluluk kazanımı, fırsat tanıma, alan bırakma
- Duygu tanıma, kabul ve kontrol etme
- Haz duygusunu yönetme/kanalize etme
- Beynin çalışma yöntemi
- Amaçlı-hedefli-planlı yaşam

OKUL YILLARI.....

İlkokul 1. Sınıf güven ve destek ilişkisi varken...

İlkokul 2. Sınıfta denetleme ve kontrol için itaat ön plana çıkmaya başlar.

- Öğrencinin doğuştan sahip olduğu merak ve öğrenmeye duyduğu heyecan..ilk olarak burada budanır...

Ortaokul

- Disiplin yönetmelikleri..
- Davranışın sorumluluğu öğrencidedir.
- Birey olma çabaları görülmez
- Kural ve otorite artar.
- Yakın ilişki, destek ve iletişim azaltılır.
- Cezaların şiddeti artar.

LİSE

- Sen bana karışma ben sana..gizli anlaşma
- Okula ilgi azalır.

Baskı altında ya da bağımlılık ilişkileri ile büyüyenler otoriteye bağımlı olurlar.

- Bunun sonucunda gündelik sorunlarını çözemez hale gelirler.
- En küçük problemleri bile devletten, yöneticiden, öğretmenden ya da anne babadan çözmelerini beklerler.

Kültürlerin ya da toplumların gelişmesi maratonlardaki ilk adım gibi..tek tek bireylerle başlar

- Korku ve itaatle eğitilen çocukların; Yaratıcı özelliklerini kullanamadıkları,
- Büyüdüklerinde, yeterince bilimsel çalışma üretemedikleri
- Teknolojik gelişmelere ve değişen toplumsal koşullara ayak uyduramadıkları

OTORİTE KAVRAMI

■ 1-) Uzmanlığa dayalı otorite

(Uzman kişinin görüşü, düşüncesi, yeteneğine göre bilgisi olan kişinin bilgi ve becerisine güvenme ve onun dediğine uyma)

■ 2-) Ünvana dayalı otorite

(İş otoritesi. Sınırlar var ve buna saygı gösterildiği durumlar)

3-) Sözlü anlaşmalara dayalı otorite

(Fikir birliğine varılmış ve karşılıklı anlaşma yapılmış durumlar. Görev ve sorumluluk paylaşımına dayalı)

4-) Güce dayalı otorite

(Kişinin başka biri üzerindeki gücünden alıyor. Statü, yaş, konum vb. kurumların hiyerarşisi bu kapsamda değerlendiriliyor.)

Ödül Ceza Yöntemi

GELENEKSEL ANLAYIŞ;

-Yönlendirmek, yönetmek, hizaya sokmak, sıkı denetim, sınırlamak, dizginlemek kavramları ile ifade edilir.

-Denetleyenin amacı, kendilerini denetledikleri kişiden sorumlu tutacak ve ona hükmedecekleri bir yere, konuma yerleştirmektir.

-Denetleyenler, yumuşak başlı, boyun eğen, karşı koymayan bir güç isterler.

GELENEKSEL ANLAYIŞ;

-Otorite, anne baba üzerinde gerçekleŐir ve ocuk bunu gelecekte karŐılaŐacağı başka otoritelere aktarır.

-Böylece evde anne-babaya, okulda öđretmene, iŐ yerinde patrona, sokakta polise boyun eđmeyi öđrenmiŐ olur.

-Amaç ve sonuçlar, hep denetleyen tarafından belirlenir.

-Gücü haklı çıkarmanın yolu, “senin iyiliğin için” ilkesidir.??!!

ÖDÜLÜN ETKİLİ OLABİLMESİ İÇİN ÖDÜL NASIL VERİLMELİ?

- 1) Çocuğun ödülü istemesi gerekir
 - 2) Çocuğun ihtiyacını karşılaması gerekir.
 - 3) Ödülü veren kişiye muhtaç ya da bağımlı olması gerekir.
- İstenen şeyin yapılmasının hemen sonrasında
 - İstenilen davranış yapıldıktan sonra beklemediği anda

ÖDÜLÜN ETKİLİ OLABİLMESİ İÇİN ÖDÜL NASIL VERİLMELİ?

DEZAVANTAJLARI

- Sürekli ve planlı olması gerekiyor. Teknik bir konu!
- Zamanlaması çok önemli, takibi zor.
- Çocuk büyüdüğünde, yetişkinlere bağımlılığı azalıyor. O zaman ne olacak?
- Zamanla, davranışın önemi azalır, ödül için motivasyon sağlanır.

CEZA

Temel ilke cezalandırılan davranış sonlanır.??

- Yoksun bırakıcı, tehlikeli ve acı verici algılamalardır.
- Yeteri kadar caydırıcılığı olmalıdır.
- Çocuğun cezadan kaçamaması, cezayı veren kişiye bağımlı/muhtaç olması gerekmektedir.

CEZANIN TEHLİKELERİ VE YETERSİZLİKLERİ

Cezanın etkili olabilmesi için bir laboratuvar ortamı veya benzeri bir ortamda sürekli denetim gerektirir.

Cezanın çok etkili sonuçlar vermesi için anne-babanın uzmanlık eğitimi alması gerekiyor ki...bu da çok zor.

CEZA İÇİN GEREKEN KOŞULLAR

- Bir kez cezalandırılan davranış, her zaman cezalandırılmamalı
- İstenmeyen davranışın hemen ardından verilmeli,
- Öncesinde açıklama yapıp bilgi verilmeli,
- Başka çocukların yanında verildiğinde, utanma, direnç, saldırganlık gösterebilir.
- Cezalandırılan bir davranış başka zaman kesinlikle ödüllendirilmemelidir.

•Çok şiddetli ve sıkça ya da onur kırıcı cezalar verilmemelidir. (içe kapanma, evi terketme, madde bağımlılığı vb)

•Aynı anda birden fazla ceza verilmemelidir.

CEZA

DEZAVANTAJLARI

- Basit ve kısa bir yol değildir. (takip gerektirir)
- İstenmeyen davranış tekrar edebilir.
- Zamanlaması önemli.
- Cezanın şiddeti önemli... kim nasıl ayarlayacak?
Çocuğa fiziksel ve psikolojik zararlar verebilir!.
- Yetişkin-çocuk ilişkisini zedeler.

ÖDÜL-CEZA UYGULAMALARININ DEZAVANTAJLARI

- Tek bir davranışın pekiştirilmesi ya da değiştirmek istenmesi çok uzun zaman, planlama ve takip gerektiriyor.
- Ödüller çocukların ihtiyacına uygun olmalı ve elde etmeleri için çok zor hedefler koyulmamalı

ÖDÜL-CEZA UYGULAMALARININ DEZAVANTAJLARI

- Kabul edilen davranış anında ödüllendirilmezse, yerleşmesi uzun zaman alır.

Her zaman nasıl takip edilecek?

- Öğrenci, çalışmanın ve öğrenmenin verdiği zevki almak yerine (iç ödül) iyi not almak ya da dış ödül için çalışır. Bu bazen iyi ödül almak için, yalan söyleme, hırsızlık, kopya çekme davranışına neden olabilir.

ÖVGÜ VE DEZAVANTAJLARI

- Övgü dış ödüdür.
- Sık övgü alan çocuklar anne-babalarını mutlu edecek şeyleri yapar, mutsuz edecek şeylerden uzak durur.
- Sürekli onay bekler.
- Böylece çocuk yeniliğe kapalı,
- kendi kendini yönetemeyen,
- yaratıcılığı gelişmeyen biri olur.

ÖVGÜ DEZAVANTAJLARI

Övgü, notla-sınavla değerlendirme, özel ve ayrıcalıklı ödüller;

- çocuğun içten gelen motivasyonunu zayıflatır,

- etkinlikten ve çalışmanın zevkini,

- mücadele etmenin, sorumluluk almanın iradesini zayıflatır.

Başkalarından daha iyi olma duygusu ile yarışma duygularıyla davranılan çocukta, “utanma ve yetersizlik” ve sonucunda öğrenmeye karşı isteksizlik gelişir.

Çünkü kazanmaya koşulluyoruz.

ÖVGÜNÜN ZARARLARI-DEZAVANTAJLARI

- Kişinin kendine güven duygusunun gelişmesini engeller.
- Bağımsız karar vermeyi engeller.
- Altında istekleri yaptırma ve eleştiri olabilir. Öyle hissettirebilir.
- Gerçeğin değerlendirilmesini engeller.
- İnsan ilişkilerini zedeler. Rekabeti arttırır.

GERİBİLDİRİM İSTENDİĞİNDE VE SİZDEN KONUM OLARAK DENEYİMLİ BİRİ VERDİĞİNDE DEĞERLİDİR.

ÖDÜL-CEZA UYGULAMALARININ DEZAVANTAJLARI

- Övgü ve ödül verilmediği zaman çocuklar bunu ceza ya da cezalandırma olarak algılayabilir.
- Çok fazlası ve doyum, etkiyi azaltır.
- Ödül ve övgü düzenli verilirse sürekli beklenir. Bu konuda cimri davranmalı ve sayısı ya da miktarı yavaş yavaş arttırılmalı ve yavaş yavaş azaltılmalı.

ÖVGÜ CÜMLESİ: Ödevlerini daha iyi yapıyorsun. Aferin.

YERİNE

BEN İLETİSİ; Bu akşam çok yorgundum. Ödevlerini kendi başına yapman beni SEVİNDİRDİ. Şimdi birlikte daha çok vakit geçirebiliriz.

SONUÇ OLARAK;

- 1) Zaman, duygu-durum, her davranışı takip etmek için mümkün olmayabilir. Bazen görmezden gelinebilir. Tutarlı olunmayabilir.
- 2) Cezalandırılan kişiler, deneme, yeniden ele alma, araştırma ve sorun çözme yeteneklerini daha az kullanırlar.
- 3) Otorite kaybolunca, olumsuz davranış açığa çıkıyor ve sıklığı daha fazla artıyor...

CEZA SALDIRGANLIđI ARTTIRIR.

- Engellenen kişi saldırganlaşır.
- Model almasını sağlar, çocuk öğrenir.
- İnsan ilişkilerinde güç kullanmayı makul karşılar, bu davranış kabul edilebilir.
- Haklı olanı değil güçlü olanı doğru kabul eder.
- Sevdiklerine şiddet uygulayabilir. Normal karşılar.
- Çatışmaları, büyükler ve güçlüler kazanır.

ARAŞTIRMA SONUÇLARI

- 1) Ergenlik döneminde dayak yiyenler, evlendiklerinde eşlerine 4 kat fazla Şiddet uyguluyor.
- 2) Çocukken Őiddete maruz kalanlar 600 kat daha fazla uyguluyor.
- 3) Şiddet görmeyen kardeşler %20, Şiddet gören çocukların %100'ü kardeşine uyguluyor.